

आदर्शसंस्कृतप्रश्नपत्रम् ।

अंकयोजना

विषय : संस्कृतम् (सम्प्रेषणाधारितम्)

कक्षा दशमी

कोडसंख्या 122

अवधि : होरात्रयम्

पूर्णाङ्कः 100

खण्ड : क - अपठित अवबोधनम्

अस्मिन् खण्डे अनुच्छेदद्वयम् अस्ति (5+10)

क I - प्रथम : अनुच्छेदः 50 शब्दपरिमितः (5)

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.			प्रश्न		अंक
I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) बङ्गप्रदेशस्य (ii) कविरवीन्द्रेण		1/2 1/2
II	तथ्यबोध- परीक्षणम्	लघूत्तरः पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) महापुरुषाणां जन्मदात्री भारतभूमिः वस्तुतः धन्या एव। (ii) 'गीताञ्जलिः' इति कवितासङ्ग्रहस्य कृते कविरवीन्द्रः नोबेल- पुरस्कारं प्राप्तवान् (अर्थः अङ्कः शुद्धतथ्यस्य परीक्षणाय अर्थः अङ्कः च शुद्धवर्तनीकृते)		1 1 2
III	भाषिकतत्त्व- परीक्षणम्	(i) कर्तृपदचयनम् (ii) विशेषणचयनम् (iii) विपरीतार्थकपद- चयनम्	(i) कविरिषः (ii) अतिप्रसिद्धम् (iii) प्रसिद्धः		1/2 1/2 1/2

प्र.सं.	प्रश्न				अंक	
2	(iv) समानार्थकपद- चयनम्	(iv) अस्थापयत्			1/2	
	द्वितीयः अनुच्छेदः 80-100 शब्दपरिमितः	10		2		
	क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) स्वकार्यस्थलम् (ii) अतिथिवत् अथवा श्रद्धया (iii) सावधानता (iv) शीघ्रताम्		1/2 1/2 1/2 1/2	2
II	तथ्यबोध- परीक्षणम्	विस्तृतोत्तरम् पूर्णवाक्येन	(i) बसयानेषु चालकाः 'अतिथिः देवो भव' इति भारतीयपरम्परां सम्यक् परिपालयन्ति। (ii) बसयानस्य जनसम्मर्दः भारतस्य जनसम्मर्दस्य तु आभासः कारयेदेव इत्येव चालकानां मनसि वर्तते (सार्धैक-अङ्कः तथ्यपरीक्षणाय अर्धः अङ्कः च शुद्धवर्तनीकृते)		2 2	4
III	भाषिक-तत्त्व- परीक्षणम्	(i) समानार्थकपदचयनम् (ii) कर्तृपदचयनम् (iii) विशेषणपदचयनम् (iv) विपरीतार्थकपदचयनम्	(i) यातनाप्रदम् (ii) यात्रिणः (iii) एतावतीम् (iv) अवतरणसमये		1/2 1/2 1/2 1/2	2

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
IV	<p>शीर्षकप्रदानम् अतिलघूत्तरः (i) भारतस्य बसयानानि, अतिलघूत्तरः (ii) बसचालकानां व्यवहारः (iii) यात्रायां सावधानता एव श्रेयस्करी अथवा अन्यत् किमपि समुचितं शीर्षकम्</p>	<p>2 2 10</p>

अस्मिन् खण्डे त्रयः प्रश्नाः सन्ति। प्रथमे प्रश्ने लिखिते पत्रे मञ्जूषातः चित्वा विभिन्नरिक्तस्थानानां पूर्तिं कृत्वा पत्रं पुनः उत्तरपुस्तिकायां लेखनीयम्। प्रतिशुद्धरिक्तस्थानपूर्तिकृते अर्धः अङ्कः निर्धारितः।

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
3.	पत्रलेखने	(i) यस्मात्	(i) राजस्थानप्रदेशः		1/2
	औपचारिक-	स्थानात् पत्रं			
	कार्यपरीक्षणम्	लिख्यते			
		(ii) यं प्रति पत्रं	(ii) वसन्त		1/2
		लिख्यते तस्य			
		नाम			
		(ix) लेखकस्य	(iii) अभिन्नम्		1/2
		सम्बन्धः			
		(x) लेखकस्य	(iv) प्रणवः		1/2
		नाम		2	
	पत्रलेखने	(iii-viii) सन्दर्भानुकूलं	(iii) ज्ञात्वा		1/2
	विषयवस्तुकार्य-	विषयवस्तुज्ञानम्	(iv) प्रथमस्थानम्		1/2
	परीक्षणम्		(v) पशुपक्षिभ्यः		1/2
			(vi) शोभाम्		1/2
			(vii) सम्भाषणम्		1/2
			(viii) जन्तुशालायामपि		1/2
				3	
				5	

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
4.	<p>प्रदत्तकथायाम् प्रसङ्गानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिः अपेक्षिता। प्रति शुद्धरिक्तकथनपूर्तिकृते अर्थः अंकः निर्धारितः। उत्तरसङ्केताः मञ्जूषातः एव गृहीतव्याः</p> <p>कथायां प्रसङ्गानुसारं प्रसङ्गावबोधनम् (i) कृषकाः</p> <p>पदपूर्तिपरीक्षणम् (ii) चिन्तयित्वा</p> <p>(iii) कार्यम्</p> <p>(iv) आकाशवाणी</p> <p>(v) पञ्चवर्षाणि</p> <p>(vi) कालः</p> <p>(vii) भविष्ये</p> <p>(viii) वर्षायाः</p> <p>(ix) मेघमाला</p> <p>(x) एव</p>	<p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>1/2</p> <p>5</p>
5.	<p>एषः प्रश्नः चित्रवर्णनसम्बद्धः। अस्मिन् प्रश्ने चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दसूचीसाहाय्येन पञ्चवाक्येषु वर्णनम् अपेक्षितम्। प्रतिवाक्यम् अङ्कद्वयं निर्धारितम्</p> <p>अवबोधपूर्वकं चित्रवर्णनार्थं छात्राः स्वतंत्ररूपेण</p> <p>वाक्यसंरचना वाक्यसंयोजनम् मञ्जूषातः शब्दान्</p> <p>प्रयोगपरीक्षणम् चित्वा वाक्यनिर्माणं</p> <p>करिष्यन्ति। प्रतिवाक्यम्</p> <p>एकः अङ्कः शुद्धतथ्यार्थम्,</p> <p>एकः च भाषाप्रयोगाय</p>	<p>1+1</p> <p>1+1</p> <p>1+1</p> <p>1+1</p> <p>1+1</p> <p>10</p>

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	<p style="text-align: center;">अथवा केवलं प्रज्ञाचक्षुर्भ्यः</p> <p>प्रदत्तसंकेतान् आश्रित्य 'शाक-आपणस्य-वर्णनम्' इति विषयम् अधिकृत्य पञ्चवाक्यानि लेखनीयानि। प्रतिवाक्यम् अङ्कद्वयं निर्धारितम्। एकः अङ्कः शुद्धतथ्यकृते एकः च शुद्धभाषाप्रयोगाय</p> <p>अवबोधपूर्वकं वाक्यनिर्माणम् छात्राः प्रदत्तशब्दैः 1+1</p> <p>वाक्यरचना- 'शाक-आपणस्य 1+1</p> <p>परीक्षणम् दृश्यम्' इति विषयम् 1+1</p> <p>अधिकृत्य वाक्यानि 1+1</p> <p>लेखिष्यन्ति। 1+1</p> <p>(प्रतिवाक्यम् एकः</p> <p>एव अङ्कः शुद्ध- तथ्यार्थम्, एकः अङ्कः च भाषाप्रयोगाय)</p>	
		10

आदर्श संस्कृत प्रश्नपत्रम् ।

खण्ड : ग

(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्)

अस्मिन् खण्डे भाषायाः व्यावहारिकप्रयोगः अपेक्षितः

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
6.	वाक्येषु सन्धिः/ अनुप्रयोगात्मक	(i) वनेऽस्मिन्		1	
	सन्धिच्छेदपरी- रिक्तस्थानपूर्ति-	(ii) तच्छिक्षया		1	
	क्षणम् माध्यमेन सन्धि-	(iii) अर्थिनः+तु		1	
	करणम्/सन्धिच्छेदः				
	वा बोधपरकः				
	अतिलघूत्तरः			3	
7.	वाक्येषु समस्त- वाक्येषु	(i) शक्तिम्	अनतिक्रम्य	1	
	पदानां विग्रहः। रेखाङ्कित-				
	असमस्तपदानां पदानां	(ii) सूपं करोति इति		1	
	समसनम् इति विग्रहः/	(iii) सप्ताहे		1	
	दक्षता परीक्षणम् समसनम्	(iv) विचित्रस्वप्नः		1	
				4	
8.	वाक्येषु कृदन्त/ प्रकृतिप्रत्ययौ	(i) वि+ ईक्ष्+शानच्		1	
	तद्धितप्रत्ययानां संयोज्य/पृथक्	(ii) ऐतिहासिकानि		1	
	प्रयोग-परीक्षणम् कृत्वा वाक्य-	(iii) वृद्धोपसेव+इन्		1	
	सन्दर्भानुसारं	(iv) मन्त्री		1	
	रिक्तस्थानपूर्तिः	(v) रमणीय+टाप्		1	
				5	
9.	वाक्येषु अव्यय- बोधपरकः	(i) अलम्		1/2	
	पद-प्रयोग- वाक्येषुरिक्त-	(ii) एव		1/2	

प्र.सं.	प्रश्न			अंक
10.	परीक्षणम् स्थानेषु उचित- अव्ययप्रयोगेण वाक्ययोजनम्	(iii) तथा	1/2	
		(iv) चेत्	1/2	
		(v) पुनः पुनः	1/2	
		(vi) मा	1/2	
		(vii) तावत्	1/2	
		(viii) पुरा	1/2	
		(ix) ह्यः	1/2	
		(x) श्वः	1/2	
		5		
		वार्तालापे	रिक्तस्थानेषु	(i) जलम्
कर्मवाच्य-	अपेक्षितकर्तृ	(ii) आनीयते	1	
प्रयोग-	कर्म-क्रियापदैः	(iii) ताभिः	1	
परीक्षणम्	रिक्तस्थानपूर्तिः			
3				
11.	घटिकां दृष्ट्वा संस्कृतेन समय-लेखन परीक्षणम्	वाक्येषु	(i) सपाद षट्	1
		समयद्योतकैः	(ii) सार्धसप्तवादने	1
		पदैः रिक्त-	(ii) दशवादने	1
		स्थानपूर्तिः	(iv) पादोनद्वादश	1
		4		
12.	संख्यावाचक- पद-प्रयोग- परीक्षणम्	अङ्कानां स्थाने	(i) एकोनपञ्चाशत्	1/2
		वाक्येषु संस्कृत-	(ii) षट्सप्ततिः	1/2
		पदैः रिक्तस्थान-	(iii) एकादश	1/2
		पूर्तिः	(iv) एकः	1/2
2				

प्र.सं.	प्रश्न		अंक		
13.	वाक्यसंरचनायां	लिखितेषु	(i) त्वया	1	
	शुद्ध-लिङ्ग-वचन	वाक्येषु	(ii) अपश्यम्	1	
	क्रियापद प्रयोग-	रेखाङ्कित-पदेषु	अशुद्धि	(iii) अनेकाः	1
	परीक्षणम्	संशोधनम्	(iv) दत्तावधानाः	1	
				4	

आदर्श संस्कृत प्रश्नपत्रम् ।

खण्डः 'घ'

(पठित-अवबोधनम्)

अस्मिन् खण्डे सर्वे प्रश्नाः पाठ्यपुस्तकम् संशोधितसंस्करणम् आधारिताः।

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
14.	(अ) पठितगद्यांश- बोधपरीक्षणम्	I अतिलघूत्तर एकपदेन उत्तरम्	(i) अर्धज्वलित- काष्ठेन	1/2	
		II पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(ii) स्वर्गसमानो- पभोगान्	1/2	1
			(i) अटव्यां क्षार- तिक्त-कषाय- कटु-रूक्षफलानि प्राप्यन्ते।	1	1
			(ii) ऊर्णाप्रचुरः मेषः वह्निना जाज्वल्यमान- शरीरः निकटस्थाम् अश्वशालां प्रविशति दाहवेदनया च भूमौ लुठति। तस्य क्षितौ प्रलुठतः तृणेषु वह्निज्वालाः समुत्थिताः।	1	2
	भाषिक-तत्त्व- प्रयोग-परीक्षणम्	III (i) विशेषण- पद-चयनम्	(i) जाज्वल्यमानः	1/2	
		(ii) पर्यायवाची- शब्द-चयनम्	(ii) क्षितौ	1/2	
		(iii) कर्तृपद- चयनम्	(iii) मेषः	1/2	
		(iv) विपरीतार्थकपद- चयनम्	(iv) प्रहस्य	1/2	2
					5

प्र.सं.	प्रश्न	अंक		
13.	(आ) पठितपद्यांश- बोधपरीक्षणम्	I अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) अकातरः (ii) परैः	1/2 1/2
		II पूर्णवाक्येन उत्तरम्	वाक्पटुः धैर्यवान् सभायाम् अकातरः मन्त्री परैः न परिभूयते।	1 2 2
	भाषिक-तत्त्व- प्रयोग-परीक्षणम्	III (i) पर्यायवाची- शब्दचयनम्	(i) परिभूयते	1/2
		(ii) विपरीतार्थक- पदचयनम्	(ii) परैः	1/2
		(iii) विशेष्यपद- चयनम्	(iii) मन्त्री	1/2
		(iv) अव्ययपद- चयनम्	(iv) अपि/न	1/2
				2
				<u>5</u>
	(इ) पठित-नाट्यांश- बोध-परीक्षणम्	I अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) फरवरीमासे (ii) जनजातीनाम्	1/2 1/2
		II पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) कृषि भूमिपूजनं, सेतुनिर्माणं च सामाजिकं कार्यं भवति। (ii) शुद्धपर्यावरणेन युक्तस्य अरुणाचलस्य केवलं प्रकृतिः एव न विविधा मनोहरा च प्रत्युत संस्कृतिः अपि।	1 1
				2

प्र.सं.	प्रश्न		अंक		
	भाषिक तत्त्वप्रयोग-(i) सर्वनामस्थाने परीक्षणम्	(i) इयम् इति पदं अरुणाचलाय प्रयुक्तम्	1/2		
		(ii) विपरीतार्थक पद चयनम्	1/2		
		(iii) विशेष्यपद- चयनम्	1/2		
		(iv) कर्तृपदचय- नम्	1/2		
		2			
		<u>5</u>			
15.	भावार्थबोध- परीक्षणम्	(i) प्रदत्तेषु भावार्थेषु रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) विनीतः (ii) न्याय्ये (iii) लाभः	1 1 1	
			3		
		(ii) प्रदत्तेषु भावार्थेषु रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) तपः (ii) दुःखस्य (iii) सुखम्	1 1 1	
			3		
			<u>6</u>		
16.	पद्यांशस्य अन्वयपरीक्षणम्	(i) प्रदत्ते अन्वये श्लोकं पठित्वा रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) स्याम् (ii) चक्रम् (iii) एतत्	1/2 1/2 1 1/2	
		(ii) प्रदत्ते अन्वये श्लोकं पठित्वा रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) प्रयुक्तः (ii) अनिच्छन् (iii) बलात्	1/2 1 1/2 1/2	
			3		
			<u>3</u>		
	17.	प्रश्ननिर्माण- कौशलं परीक्षणम्	प्रदत्तकथनेषु स्थूलपदानि	(i) कीदृशः (ii) कस्य	1 1

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	आधृत्य (iii) कैः	1
	प्रश्ननिर्माणम् (iv) के	1
		4
	अर्धाङ्कः शुद्धप्रश्नवाचक-सर्वनामकृते	
	अर्धाङ्कः च प्रश्नवाचकचिह्नकृते	
18.	तर्कपूर्णघटनाक्रम- प्रदत्त- V, IV, I, VIII	½×8
	संयोजनपरीक्षा घटनानाम् III, VI, II, VII	
	क्रमनिर्धारणम्	4
19.	प्रसङ्गानुसारम् प्रदत्त- (i) प्राणिनाम्	1
	शब्दार्थबोध- विकल्पेभ्यः (ii) तिरस्करोषि	1
	परीक्षणम् (iii) आश्चर्ययुक्ताः	1
		3